

Zeswegestraat Zwevezele

Archeologienota 2017D305 & 2017E208 Verslag van resultaten

Sander	Van De Velde
Jonathan	Jacops
Pieter	Laloo

Project:
Zwevezele Zeswegestraat

Opdrachtgever:
Woningbouw Blomme bvba
Roeselaarseweg 12
8820 Torhout (West-Vlaanderen)
BTW BE0809 279 809

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Sander Van De Velde, Jonathan Jacobs, Pieter LALOO

© 2017 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba

Inhoudstafel

Inhoudstafel	ii
Inleiding	iii
DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN	1
1. Bureauonderzoek	1
1.1 Beschrijvend gedeelte	1
1.2 Assessment	6
2. Landschappelijk bodemonderzoek	15
2.1 Beschrijvend gedeelte	15
2.2 Assessment	18
3. Synthese	21
Bibliografie	iv
Bijlage	v

Inleiding

Woningbouw Blomme bvba plant de opdeling van een tot op heden deels bebouwd en deels onbebouwd perceel in dertien woonverkavelingen. Het perceel situeert zich aan de zuidzijde van de Zeswegestraat, of N370-gewestweg, in Zwevezele [Wingene, West-Vlaanderen]. Het projectgebied bevindt zich ter hoogte van huidig huisnummer 26, halverwege tussen de dorpskern in het oosten en de E403/A17-snelweg in het westen.

De oppervlakte van de percelen met bodemingreep overschrijden de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet [concreet: opp. > ca. 4533,6 m²]. Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, in een beschermde archeologische site of in een gebied waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt [GGA]. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een landschappelijk booronderzoek en bureauonderzoek op te maken met advies naar eventueel uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

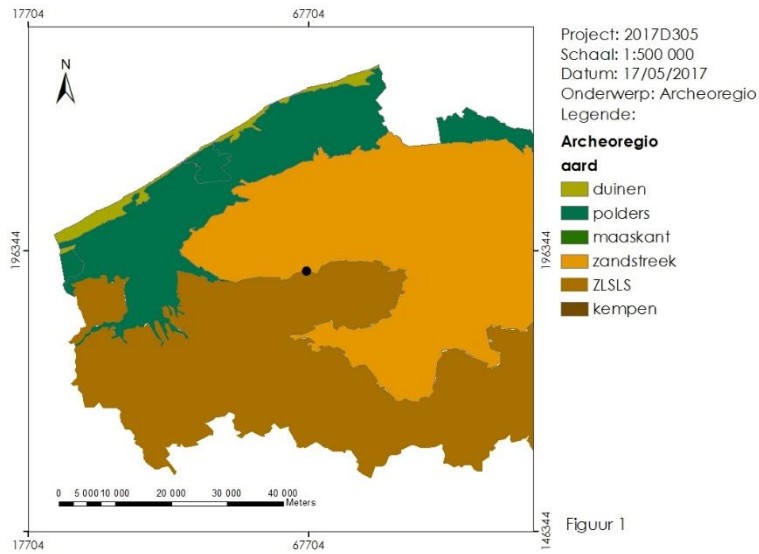
DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek

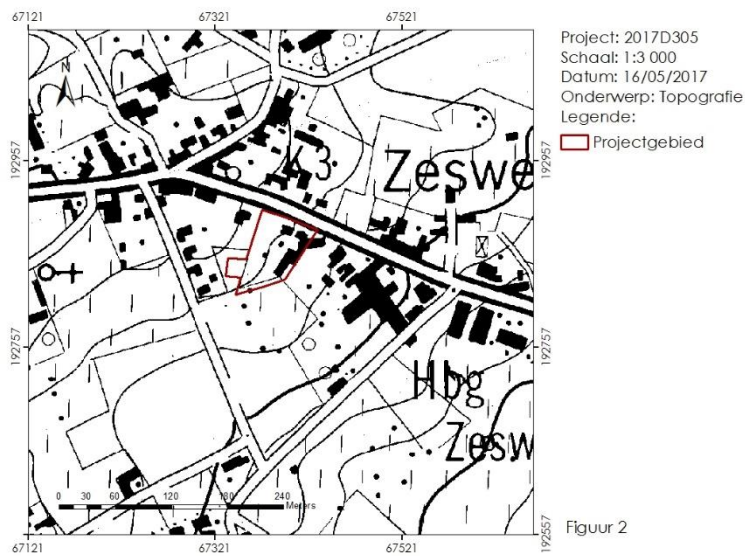
1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode vooronderzoek	2017D305	
Wettelijk depot	Nvt.	
Erkend archeoloog	Pieter Laloo [OE/ERK/Archeoloog/2015/00074]	
Bounding box	X_1	y_1
	67377,832	192317,052
	67430,537	192882,286
	67372,276	192494,051
	67319,411	192828,946
Begin- en einddatum bureauonderzoek	16 mei – 18 mei 2017	
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek	
Geografische situering [Fig. 1-4]	Het plangebied bevindt zich te Zwevezele, deelgemeente van Wingene [prov. West-Vlaanderen]. Het valt volledig samen met kadastrale percelen: Wingene, Afdeling 2 [Zwevezele], Sectie E, 592Z3, 593P, 595K. De percelen zijn gelegen aan de noordzijde van een wooneiland afgebakend door de Zeswegestraat [ter hoogte van huisnummer 26] in het noorden, de Aspergemstraat in het oosten en de Rijkestraat in het westen.	
Overzicht bodemingrepen [Fig. bijlage; 5]	Het projectgebied is 4533,6 m² groot. De bodemingreep is drieledig: Eerst dienen bestaande structuren [tot. opp. 571 m²] integraal [incl. fundering] weggebroken te worden. Vervolgens wordt een nieuwe toegangsweg, inclusief parkeerstroken en voetpaden, ingericht [tot opp. 785 m²]. Tot slot wordt de overige ruimte opgedeeld in dertien kavels, waarbinnen de totale bebouwde oppervlakte 3533 m² zal meten. Hiervan behelst 431 m² een bestaande en te bewaren woning. Bij de wegenis voorzien we over haar hele oppervlakte een ingreepdiepte van 0,7 m t.o.v. het maaiveld. M.b.t. de twaalf nieuwe wooneenheden, los van funderingstype, gaan we uit van een bodemverstoring conform hun gehele oppervlakte.	

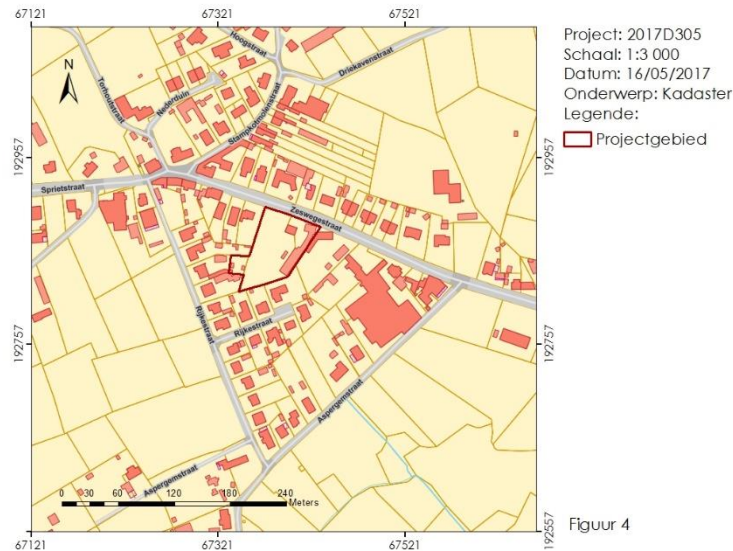
Figuur 1

Figuur 2

Figuur 3

1.1.2 Archeologische voorkennis

Er hebben nog geen archeologische opgravingen, of prospecties plaats gehad binnen het projectgebied.

1.1.3 De onderzoeksopdracht

1.1.3.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, de geomorfologie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied opgesteld.

Specifieke vraagstellingen met betrekking tot de projectzone zijn:

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?
- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden?
- Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

1.1.3.2 Randvoorwaarden

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk, of is juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het betreft immers werken op nog bewoonde kadastrale percelen.

De initiatiefnemer opteert voor de uitzonderingsprocedure waarbij een archeologienota wordt aangeleverd uitsluitend op basis van een bureauonderzoek en landschappelijk booronderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er binnen het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem of werfbegeleiding wenselijk is en/of vrijgave mogelijk is.

1.1.3.3 *Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodem-ingrepen, geïllustreerd met een overzichtsplan en doorsnedes*

Kadastrale percelen die het projectgebied uitmaken situeren zich ten westen van de dorpskern van Zwevezele en ten oosten van de A17-snelweg. Alle geplande ingrepen aan de huidige infrastructuur en de bouw van nieuwe structuren situeren zich op gegeven arealen [tot. opp. 4533,6 m²].

Het leeuwendeel van het project behelst de bouw van twaalf nieuwe woonverkavelingen gegroepeerd in zeven gevels van één, of twee wooneenheden [Fig. 5]. De totale oppervlakte van alle toekomstige woningen bedraagt 3533 m². De bodemverstoring komt, onafhankelijk van de toegepaste funderingstypes, overeen met gegeven totale oppervlakte. Gegeven de aard van de bodem [infra] gaan we uit van een maximale funderingssokkel 1,2 m onder het huidige maaiveld.

Voorafgaand aan woningbouw dient de huidige inrichting van het plangebied volledig te worden geruimd. Dit houdt de afbraak in van enkele bouwwerken geconcentreerd langsheen de oostgrens van het plangebied; samen goed voor 571 m². Hierbij dient ook hun respectievelijke fundering te worden weggebroken. Het betreft van kelder voorziene betonplaatfunderingen, die maximaal 1,5 m onder het maaiveld zijn uitgegraven. Verdere braakwerken houden de verwijdering van perceelbegrenzing, de huidige oprit en het rooien van de nog aanwezige bomen en struiken.

Tot slot wordt een nieuwe toegangsweg, inclusief twee parkeerstroken [Tot. 6 standplaatsen] en voetpaden, ingericht [tot opp. 785 m²]. We gaan uit van een nieuwe funderingsverstoring van 0,7 m t.o.v. het maaiveld voor de gehele oppervlakte.

Figuur 5

1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek

GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd door een erkend archeoloog van GATE.

De oppervlakte van de percelen en de bodemingrepen overschrijden de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet. Het projectgebied bevindt zich overigens niet in een vastgestelde archeologische zone, een beschermde archeologische site of binnen gebieden waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt (GGA). Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld.

De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De nota werd digitaal opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroerenderfgoed.be, www.cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]¹. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

1.2 Assessment

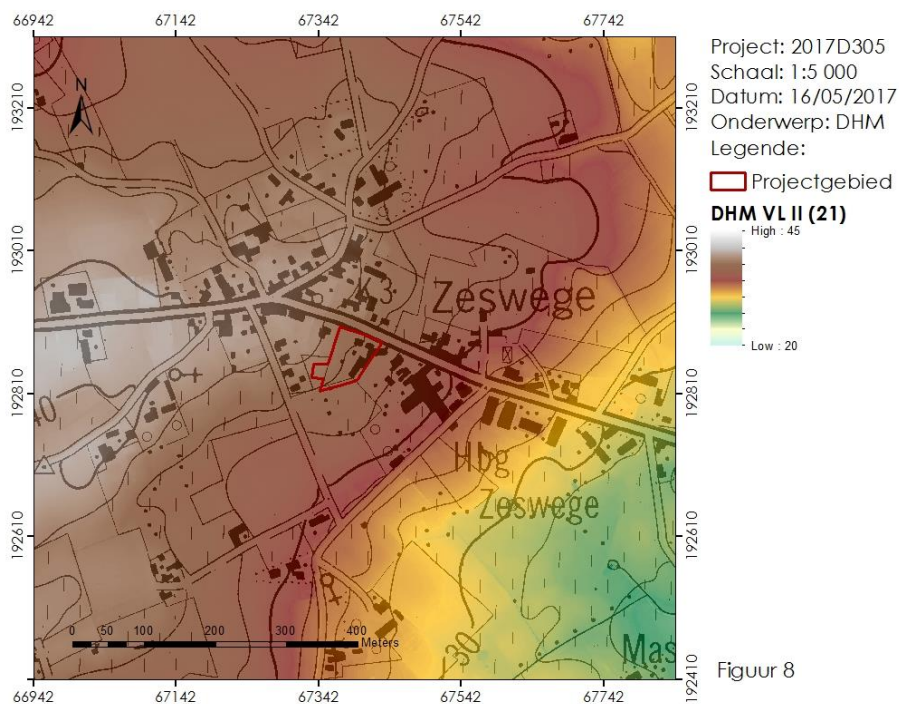
Dit bureauonderzoek plaatst het projectgebied binnen een landschappelijk en archeologisch kader, waarbij rekening gehouden wordt met het ontwerpplan van de toekomstige bouwwerken. Deze studie dient als voorbereiding van een eventueel vervolgonderzoek, waar rekening kan worden gehouden met de geplande grondwerken, of de reeds gekende archeologische, geologische en bodemkundige fenomenen. Daarnaast helpt de voorbereiding mee tot het opstellen van een [mogelijke] archeologische verwachting per zone waarmee zowel tijdens toekomstige bouwwerken, als tijdens de uitvoering van het vervolgonderzoek rekening gehouden wordt. Door raadpleging van de CAI [Centraal Archeologische Inventaris] en archeologische literatuur wordt ten slotte ook nagegaan in hoeverre er gekende vindplaatsen aanwezig zijn in de nabijheid van het onderzoeksgebied.

Deze studie maakt gebruik van verscheidene datasets. Uitgangspunt is het ontwerpplan met informatie over de toekomstige grondwerken, verkregen van de initiatiefnemer. Deze informatie wordt vervolgens geprojecteerd op de bodemkundige en geologische kaart. Vervolgens worden de historische kaarten als de archeologische inventaris onder de loep genomen om de gekende archeologische sites in en nabij het projectgebied te registreren.

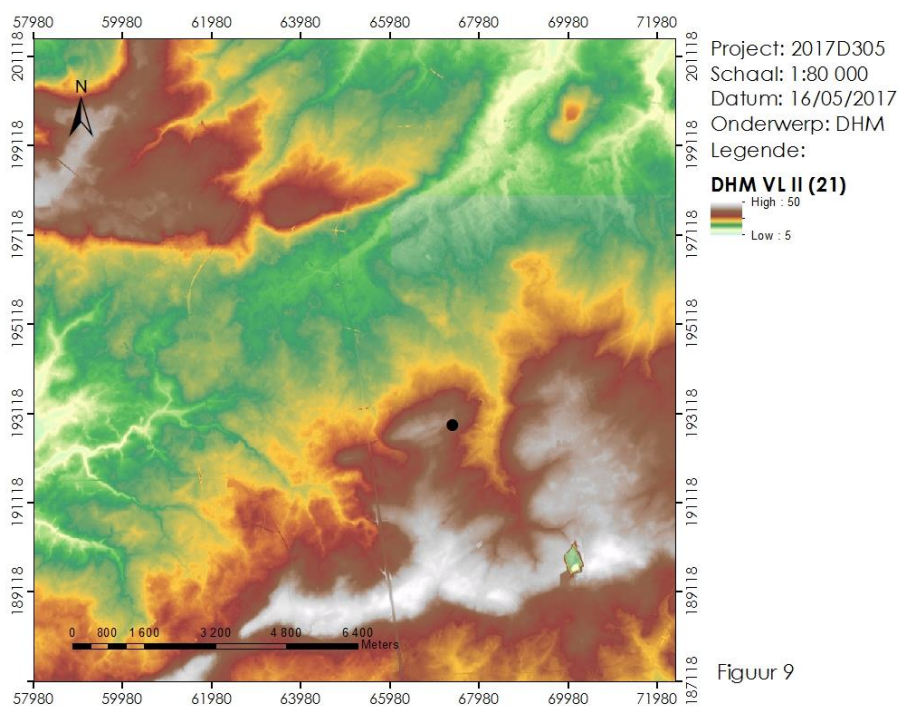
¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.

1.2.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksgebied situeert zich in het zuidwesten van Zwevezele in de provincie West-Vlaanderen. Zwevezele bevindt zich vandaag in het zuidwestelijke deel van Zandig Vlaanderen, op de grens met het zandleemgebied [Fig. 1]. Het onderzoeksgebied is gelegen op de glooiende noordflank van de heuvelrug Hooglede-Tielt; een hoogte in het landschap [tot 66 m TAW] die sterk contrasteert met het veld- en beekgebied [gem. 16-17 m TAW] in het noorden en westen [Fig. 8-9].

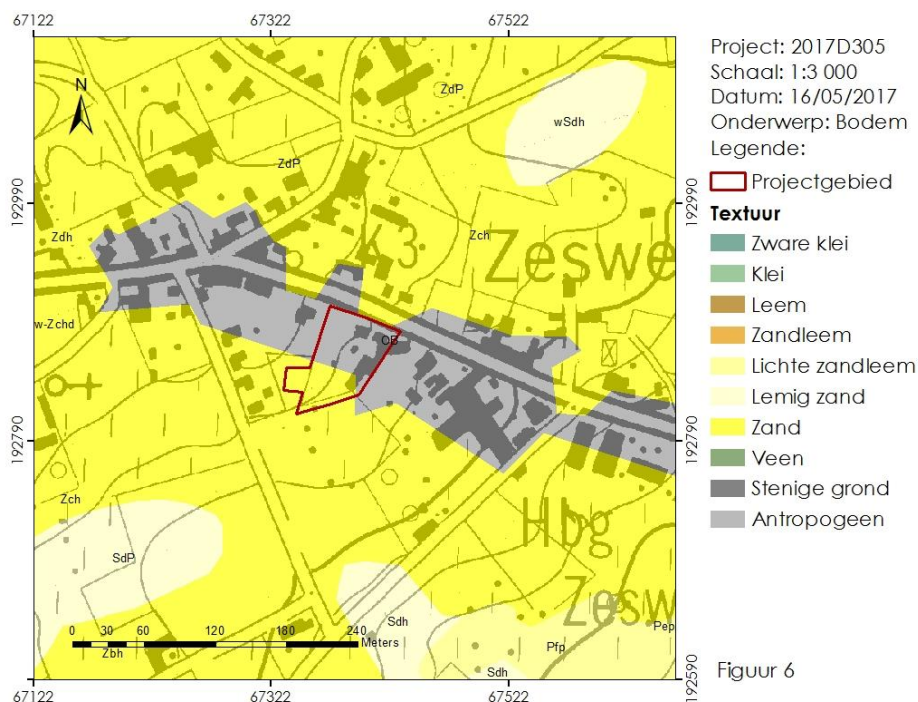
Figuur 8

Figuur 9

De heuvelrug van Hooglede-Tielt is gevormd als Tertiaire cuesta. Haar geomorfologische positie, of landschappelijk voorkomen, wijten we aan differentiële erosiecoëfficiënten van kleiige en zandige *facies* waaruit de Tertiaire ondergrond is opgebouwd. Gegeven ondergrond is naar het noorden afhellend, i.e. subhorizontaal, afgezet in mariene omstandigheden tijdens het Onder- en Midden Eoceen. In daaropvolgende droge fasen erodeerden minder harde lagen [zand] sterker dan harde [klei], met heuvelgenese tot gevolg. De vorm van het resulterende heuvellichaam typeert een cuesta: een, in dit geval, naar het noorden glooiend afhellende flank en een steile zuidelijke flank [cuestafront].

De Tertiaire Formatie van Tielt en Gentbrugge constitueren de cuesta van Wijnendale. Meer bepaald vinden we in superpositie de Leden van Egem, en Pittem terug. Hun sedimenten zijn allen samengesteld uit fijne zand en kleilagen; en zijn in mindere mate mica en glauconiethoudend.

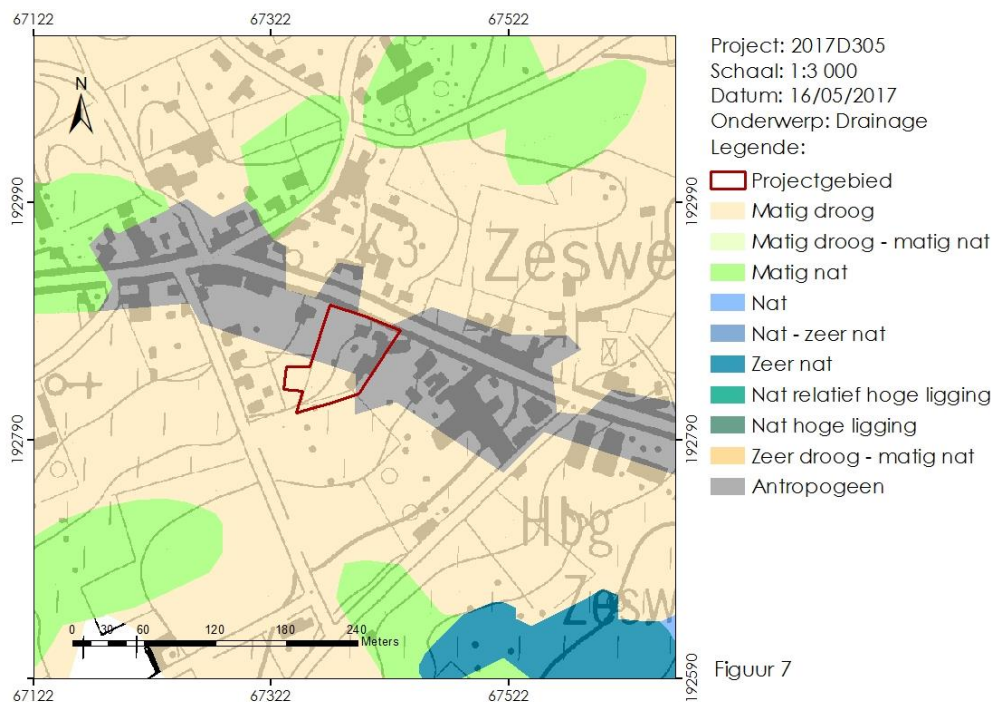

Het Quartair substraat bestaat uit diachrone zandige hellingsedimenten op een ondiep Tertiair substraat. Op basis van de bodemkaart komen twee profieltypes voor binnen de grenzen van het projectgebied (Fig. 6). Enerzijds bebouwde gronden (OB) en anderzijds een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont (Zch).

Het onderzoeksgebied situeren we op de glooiende, naar het NNW gerichte cuestarug. Dit maakt dat het landschap 700 m ten noorden, of slechts 200 m ten oosten, van het plangebied nog ca. 28 m TAW hoog oprijst en de hoogteligging van het projectterrein zelf 38 m TAW bedraagt [Fig. 8-9]. Hoogteverschillen binnen het projectgebied zijn verwaarloosbaar.

Nabij de kam van een cuesta ontspringen veelal verschillende beken die over de cuestarug afstromen. Hierbij schuren ze, veelal parallelle, [on]diepe beekvalleien uit in de dunne Quartaire deklaag; zo ook de Rinkbeek en Muizeveldbeek. Beiden zijn in grote mate verantwoordelijk voor de morfologie rondom het projectgebied. Eerstgenoemde schuurde in het verleden reeds een wijde en diepe noord-zuid georiënteerde vallei uit in de cuestarug pal ten oosten van het plangebied. Laatstgenoemde deed hetzelfde in het

westen. Dit maakt dat het te onderzoeken gebied zich morfologisch op een naar het noorden aflopend schiereiland bevindt.

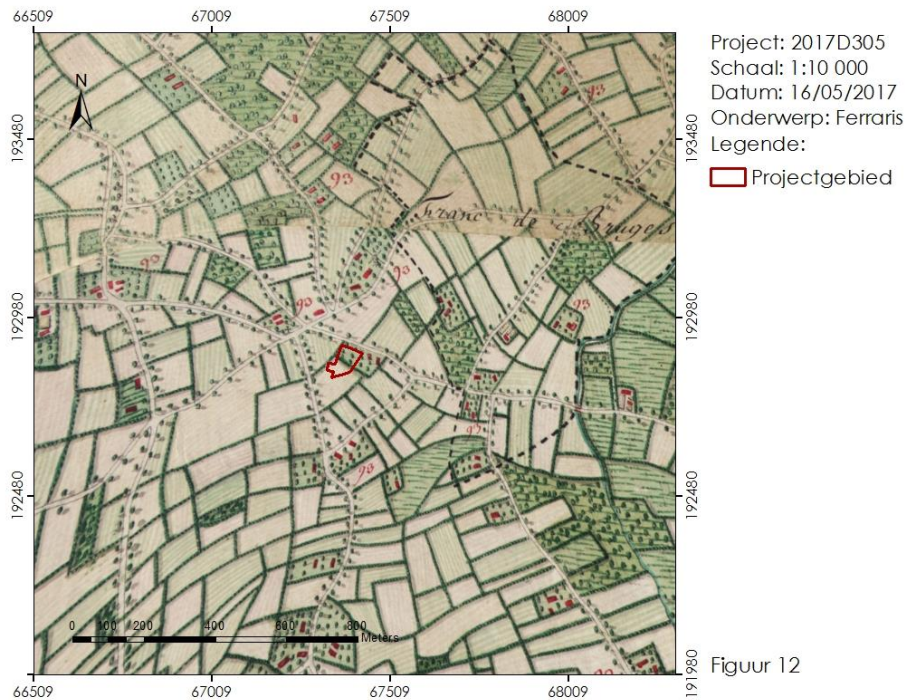

De inplanting van het plangebied op hoger gelegen terrein tussen twee beken, maakt haar omgeving een natuurlijke vergaarplaats voor afvloeiend oppervlakte en grondwater. De bodemdrainagekaart toont bijgevolg een relatief hoge mate van waterverzadiging [oostwaarts] rond het projectgebied [Fig. 7].

1.2.2 Historisch cartografische situering

Voor een gedetailleerd beeld over de evolutie van het bodemgebruik refereren we naar overzichtskaarten ouder dan de Kabinetskaart van Ferraris [1770-1778]. Niet veronachtzamd dat deze zelden nauwkeurig genoeg zijn. Een impliciete conventie is bijvoorbeeld dat het bosareaal in Vlaanderen tussen de Romeinse tijd en de 10de eeuw, alsook tussen het begin van de late middeleeuwen en het einde van het Ancien Régime, niet [meer] is afgenomen. Deze interpretatie is vooral gestoeld op tot referentiewerk verheven synthesestudies van Tack et al. [1993] en Verhulst [1995]. Aldus vormen we een ruw chronologisch kader waarin fasen van intensieve ontginning van het landschap worden afgewisseld met stabiele, of zelfs regenererende, intervallen.

We maken een noodzakelijke kanttekening met betrekking tot het idee van een 'bevroren landschap' tussen het einde van de middeleeuwse ontginningsfase omstreeks 1250 en het landschap zoals afgebeeld op de kaart van Ferraris. De aanname is dat het kaartmateriaal uit de 18de eeuw bij benadering een getrouw beeld verschaft van het landschap in de 13de eeuw. Dit wordt in de hand gewerkt door de afwezigheid van voldoende accuraat kaartmateriaal uit tussenliggende perioden. Voorts ontbreekt een synthesebeeld op basis van recenter paleo-ecologische studies uitgevoerd ten behoeve van individuele sites; wat mogelijk een dynamischer beeld schets van de late en post middeleeuwen.

Figuur 12

Wanneer we het plangebied projecteren op de Ferrariskaart [Kaartblad 16; Fig. 12] merken we gelijkenissen op met de huidige landschapsindeling, zij het véél minder geurbaniseerd. Afgaand op bovenstaande gefaseerde exploitatie van het landschap, stamt de genese van het afgebeelde landschap uit de volle middeleeuwen [10de-13de eeuw]: Een historisch gedocumenteerde fase waarin het politieke en economische landschap ingrijpend veranderde:

De macht van het Karolingisch koningschap was tanende en zo ook de stabiliteit van haar politieke Domeinstructuur. Een gegeven waarop de lokale adel, m.n. de Graaf van Vlaanderen, kapitaliseerde middels gerichte, grootschalige ontsluiting van voormalig wastine- en boslandschap. Daarmee samengaan kent de periode ongekende groei en ontwikkeling van steden, welke gevoed moeten worden en voorzien van een constante stroom bouwstoffen.

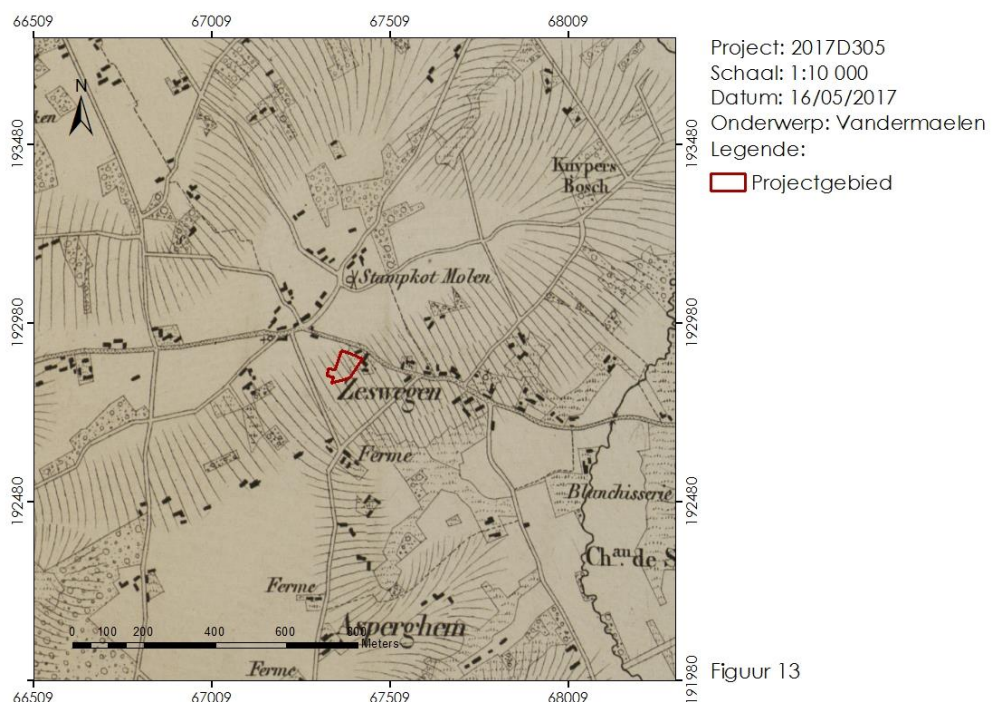
In de eerste helft van de 13de eeuw viel de ontsluiting van nieuwe, door verkoop of intrige verkregen, gronden in toenemende mate toe aan verschillende abdijen en kleinere lekenheren. Het voormalig gemeenschappelijke gebruiksrecht van omliggende gehuchten om op de velden vee te laten grazen, turf te steken, of houtskool te branden werd opgeheven wanneer de Graaf de velden vrijgaf aan deze kapitaalkrachtige nieuwe spelers. Het groeiende prestigegehalte van de ontwikkelingsprojecten op evenredig toenemende marginale gronden, zorgde ca. 1250 voor een opstapeling van schulden door gebrekkige rendabiliteit van de bodem. Hierop werd grootschalige ingebruikname van land een vermeende halt toegeroepen.

De nabijheid van toponiemen als *Kamp Veldt* en *Lichtervelde Veldt* verzorgen de historische allocatie in de laatste fase van de ontginningsbeweging; de eerste helft van de 13de eeuw. Een fase waarin op aansturen van de abdijen van Drongen (Drongengoed), Sint-Baafs (Papinglo), Ter Doest (Burkel) en soortgelijken de meest marginale en onvruchtbare arealen in de regio werden ontsloten. Met name heideland op onvruchtbare zandbodem met lokaal, slecht gedraineerde opduikingen van ontkalkte Tertiaire klei [supra].

Aanvankelijk is de landschappelijke weerslag van de machtsverschuiving te merken in het uitbreiden van individuele nuclei akkerland; al dan niet gecentreerd rond een agglomeratie. Vandaaruit groeit gecultiveerd land snel uit tot een aaneengesloten lappendeken. Zo ook de regio rondom Zwevezele, waar het onderzoeksgebied zich bevindt.

De cuesta tussen Hooglede en Tielt kende gedurende het klimatologische natte interval van de 4de tot 7de eeuw een wildgroei van licht loofbos. Hierin voerde beuk de boventoon, samen met els, berk en eikenbomen. Begrazing door vee vanaf de 8ste eeuw, en door Schaap vanaf ca. de 11de eeuw werkte natuurlijke degeneratie tot grasheide met boomopslag in de hand. Bij de aanvang van de daaropvolgende 'grote ontginningsbeweging' tekende zich tussen de Leie en de kust nog slechts enkele verspreide bosarealen af. Eén van hen was het bos tussen Torhout, Aalter en Gent. Een ander bos, ons bekend onder de naam Hervaaldolugo, vinden we terug ten westnoordwest van Zedelgem tussen Roksem en de zuidgrens tussen Polder en Zandig Vlaanderen, i.e. het plateau. Nog verder westwaarts bevond zich het bos van Houthulst. En tot slot strekte zich nog een open bos uit ten zuiden van de lijn Diksmuide-Tielt. Zowel het Hervaaldolugo als het bos van Torhout zijn aan het einde van de 13de eeuw haast volledig vervuld voor landbouwgebied en heidland met bosopslag. In de omgeving van het plangebied vinden we enkel langs de kam van de cuesta en langsheen prominente beken ongecultiveerde groenzones terug. Papenburgh bos en Luysenbergh bos, respectievelijk ten oosten en noorden van het plangebied zijn twee restbossen van het historische bos tussen Torhout en Gent.

De grote open heidelandschappen zoals we ze vnl. terugvinden ten noorden van het plangebied zijn niet zelden geflankeerd door open bosstroken. Hier zijn ze gelegen langs de slechtst gedraineerde bodem, i.e. beekoevers zoals die van de Kerkbeek. Dergelijke bosstroken fungeerden vaak als visuele grens tussen heerlijkheden.

Figuur 13

Kaartmateriaal uit de late 18de en het begin van de 19de eeuw vertonen de tekenen van de kortstondige perioden waarin Vlaanderen deel uitmaakte van het Oostenrijkse en later Napoleontische rijk [Fig. 13]. We spreken dan

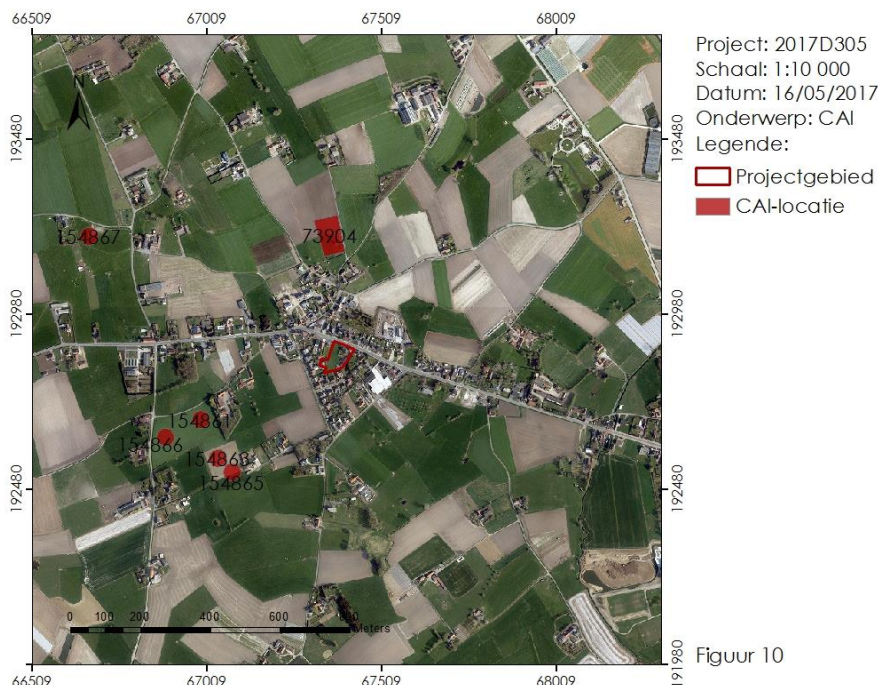
vnl. over de instelling van nominale bosedicten van Maria Theresia en de Code Napoleon. Beiden zijn in opzet voorlopers van moderne bosbehoud decreten, zij het in de historische context van grondstofreserves in een onder stoom komende industriële revolutie. In het landschap tekent zich hierdoor een strak dambordpatroon af van voormalige akkerpercelen, of heidegronden die systematisch [d.m.v. rabatten] werden herbebost. De opdeling van bosgebied in kleine percelen maakte echter het ontduiken van exploitatielimitaties [kapverbod in percelen groter dan 2 ha] opgelegd in de Code Napoleon makkelijk. Het gevolg is het huidige ontboste landschap.

Een andere, door het CAI erkende, historische indicator nabij het plangebied is de 'Stampkotmolen', een typisch postmiddeleeuwse site met walgracht, vermoedelijk uit de 18de eeuw. Vergelijkbare historische aanwijzingen zijn legio en weinig relevant tenzij hun erven [deels] met het onderzoeksgebied samenvallen. Daarenboven gaat het om een structureel [i.e. walgracht] en historisch gesloten geheel. We hoeven bij dit en toekomstig onderzoek verder geen gerelateerde sporen of structuren meer te verwachten.

Tot slot maken we nog gewag van de straatnaam 'Zeswegestraat' waarlangs het plangebied ligt. Dit toponiem krijgt middels een kruispunt van zes lanen op de kaart van Ferraris een *ante quem* datering in het midden van de 18de eeuw.

1.2.3 Archeologische situering

Figuur 10 geeft een overzicht van de gekende archeologische vindplaatsen die zijn opgenomen in de CAI-databank, geprojecteerd op een orthografische kaart. Ten eerste geeft dit een idee over welke onderzoeken plaatsvonden op sites in de directe omgeving. Ten tweede creëert dit een beeld van het archeologisch potentieel dat de site te bieden heeft.

Figuur 10

Het projectgebied bevindt zich niet in een beschermde archeologische zone, ook niet in een zone waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt. De ons verder bekende archeologische aanwijzingen op niet afzienbare afstand rondom het projectgebied zijn schaars en zijn nagenoeg alle het resultaat van luchtfotografisch onderzoek [Bourgeois 1998, 2004].

Enkele 100'en meters ten noorden en noordoosten van het plangebied werden in totaal een vijftal circulaire sporen opgemerkt, al dan niet vergezeld van onbepaalde kuilclusters en [CAI-ids. 154861, 154863, 154865-154867]. Hoewel de vermoede *tumuli* een geïsoleerd fenomeen lijken, plaatsen we hen in een véél ruimer geografisch kader. Zowel de noordelijke als zuidelijke heuvelflanken van de beekvalleien van de Waardamme en de Rivierbeek [ten noordwesten van het plangebied] zijn afgeladen met bekende grafheuvelindicatoren, vaak nabij beken die op eerstgenoemden geënt zijn. Hoewel nog steeds in grote mate behorend tot theoretisch archeologische benaderingen, is het niet onredelijk te stellen dat zij samen doorheen de (pre)historie in meer én mindere mate rituele, politieke en geografische ijkpunten vormden in het landschap.

Als slotopmerking leggen we nog de nadruk op de aard van het landschap en haar relevantie voor de inplanting en detectie van prehistorische steentijdsites. Heuvelflanken op de grens tussen verschillende ecologische gradiënten, i.e. droog, hoger gelegen bosgebied en laaggelegen, natte beekvalleien en *wetlands*, zijn de facto uitgelezen locaties voor het treffen van [tijdelijke] kampen van prehistorische jager-verzamelaars.

We onderschrijven deze stelling met tal van prehistorische aanwijzingen verspreid langsheen de loop van Rivierbeek ten oosten van het onderzoeksgebied. In Oostkamp, bijvoorbeeld, zorgde middeleeuwse ontginning voor de opvulling van verschillende landschappelijke microdepressies in en rond de vlakke beekvallei. Middeleeuwse boeren begroeven dusdanig mogelijk prehistorische bodems. Het is bijgevolg niet verwonderlijk dat bij waarderend en evaluerend onderzoek in de regio in het kader van bosherstel verscheidene prehistorische indices werden gedetecteerd [CAI-ids. 150007-150016; 150024-150026; 150038-150041]. Meermaals gaat het om vondskoncentraties silex aangetroffen in voormalige windvallen [id. 150009; 150024; 75123] [Sergant 2011; Van de Vijver 2009].

1.2.4 Interpretatie – datering onderzoeksgebied

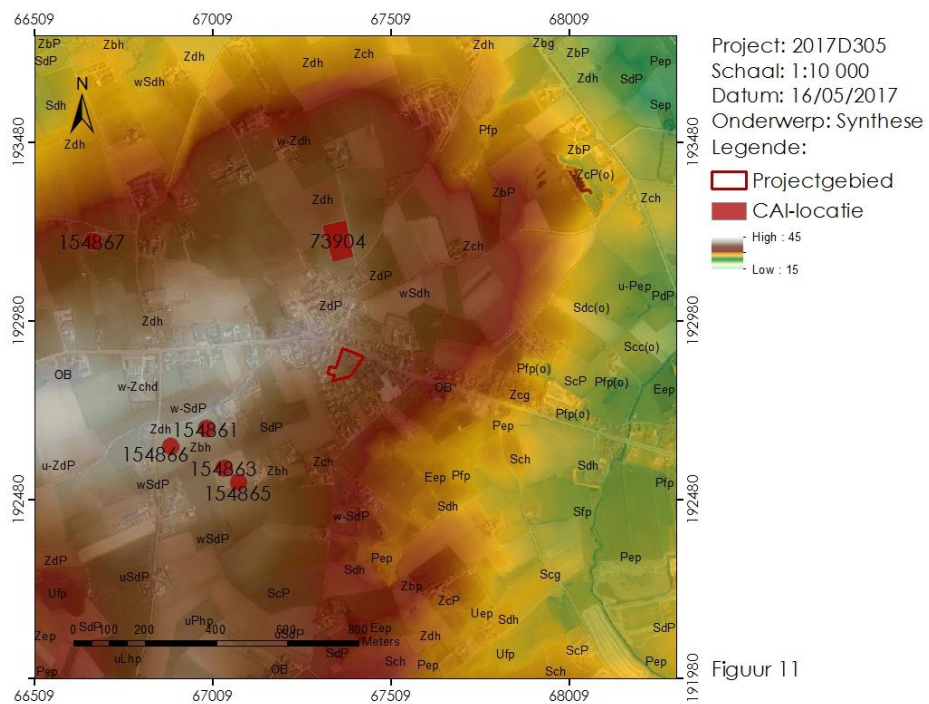
Het projectgebied bevindt zich in de gemeente Zwevezele [provincie West-Vlaanderen]. Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch [voor]onderzoek uitgevoerd. Historisch kaartmateriaal, literatuur, alsook lokale toponymie, schetst het beeld van een vanaf de volle middeleeuwen intensief geëxploiteerd landbouwgebied, op de nabij het *Lichtervelde Veldt*. Voor die tijd maakte het dele uit van het prehistorisch betekenisvol landschap gecentreerd rond de Rivierbeekvallei en getypeerd door op hoogte ingerichte groepen grafheuvels.

1.2.5 Archeologische verwachting - bureaustudie

Het onderzoeksgebied bevindt zich te Zwevezele-Wingene op de glooiende cuestarug van de cuesta Hooglede-Tielt; Een locatie gekarakteriseerd door een matig tot slecht gedraineerde, [lemige] zandbodem. Het projectgebied is 4533,6 m² groot en valt nagenoeg geheel samen met reeds bebouwde kadastrale percelen 592Z3, 593P, 595K. De reeds aanwezige verstoring beperkt zich tot de fundering van de bestaande bouwwerken.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan verwacht worden dat vindplaatsen aanwezig kunnen zijn gaande van de steentijd tot heden. De landschappelijke positie, op een droge heuvelflank in de nabijheid van een beekvallei, is gunstig voor het treffen van sporen en/of steentijdvindplaatsen.

Echter, het oosten van het onderzoeksgebied heeft geen archeologisch potentieel meer door de aanwezigheid van de huidige bebouwing.

2. Landschappelijk bodemonderzoek

2.1 Beschrijvend gedeelte

2.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode vooronderzoek	2017E208										
Erkend archeoloog	Pieter Laloo [OE/ERK/Archeoloog/2015/00074]										
Betrokken actor	Assistent- aardkundige: Jonathan Jacops										
Bounding box	<table> <tr> <th>X_1</th><th>y_1</th></tr> <tr> <td>67377,832</td><td>192317,052</td></tr> <tr> <td>67430,537</td><td>192882,286</td></tr> <tr> <td>67372,276</td><td>192494,051</td></tr> <tr> <td>67319,411</td><td>192828,946</td></tr> </table>	X_1	y_1	67377,832	192317,052	67430,537	192882,286	67372,276	192494,051	67319,411	192828,946
X_1	y_1										
67377,832	192317,052										
67430,537	192882,286										
67372,276	192494,051										
67319,411	192828,946										
Begin- en einddatum bureauonderzoek	Veldwerk op 24 mei 2017. Verwerking eind mei.										
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed	Landschappelijk booronderzoek										
Geografische situering [Fig. 1-4]	Het plangebied bevindt zich te Zwevezele, deelgemeente van Wingene [prov. West-Vlaanderen]. Het valt volledig samen met kadastrale percelen: Wingene, Afdeling 2 [Zwevezele], Sectie E, 592Z3, 593P, 595K. De percelen zijn gelegen aan de noordzijde van een wooneiland afgebakend door de Zeswegestraat [ter hoogte van huisnummer 26] in het noorden, de Aspergemstraat in het oosten en de Rijkestraat in het westen.										
Overzicht bodemingrepen [Fig. bijlage; 5]	Het projectgebied is 4533,6 m² groot. De bodemingreep is drieledig: Eerst dienen bestaande structuren [tot. opp. 571 m²] integraal [incl. fundering] weggebroken te worden. Vervolgens wordt een nieuwe toegangsweg, inclusief parkeerstrook en voetpaden, ingericht [tot opp. 785 m²]. Tot slot wordt de overige ruimte opgedeeld in dertien kavels, waarbinnen de totale bebouwde oppervlakte 3533 m² zal meten. Hiervan behelst 431 m² een bestaande en te bewaren woning. Bij de wegenis voorzien we over haar hele oppervlakte een ingreepdiepte van 0,7 m t.o.v. het maaiveld. M.b.t. de twaalf nieuwe wooneenheden, los van funderingstype, gaan we uit van een bodemverstoring conform hun gehele oppervlakte.										

2.1.2 De onderzoeksopdracht

2.1.2.1 *Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied*

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, de geomorfologie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied opgesteld.

Specifieke vraagstellingen met betrekking tot de projectzone zijn:

- Welk bodemopbouw heeft het onderzochte gebied?
- Waar bevinden zich de reeds verstoorde zones?
- Wat is de omvang en intensiteit van eventuele verstoorde zones?
- Zijn er begraven bodems aanwezig met archeologisch potentieel?
- In welke mate heeft antropogene activiteit de bodemopbouw beïnvloed?

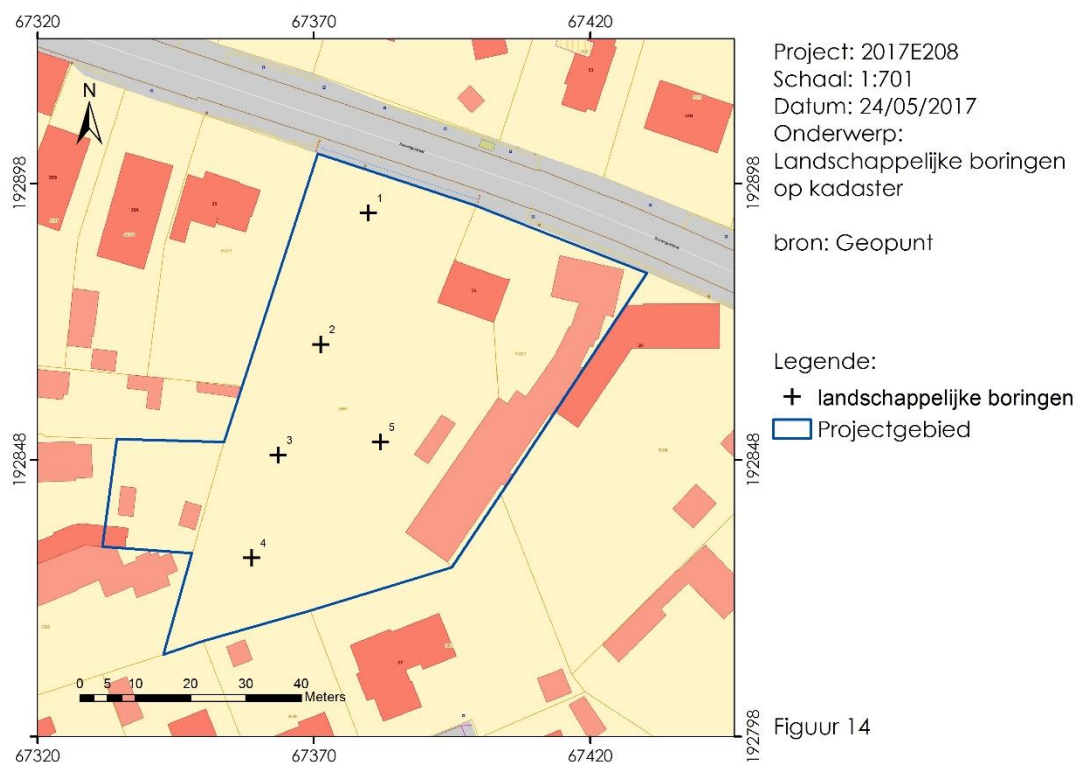
2.1.2.2 *Randvoorwaarden*

nvt

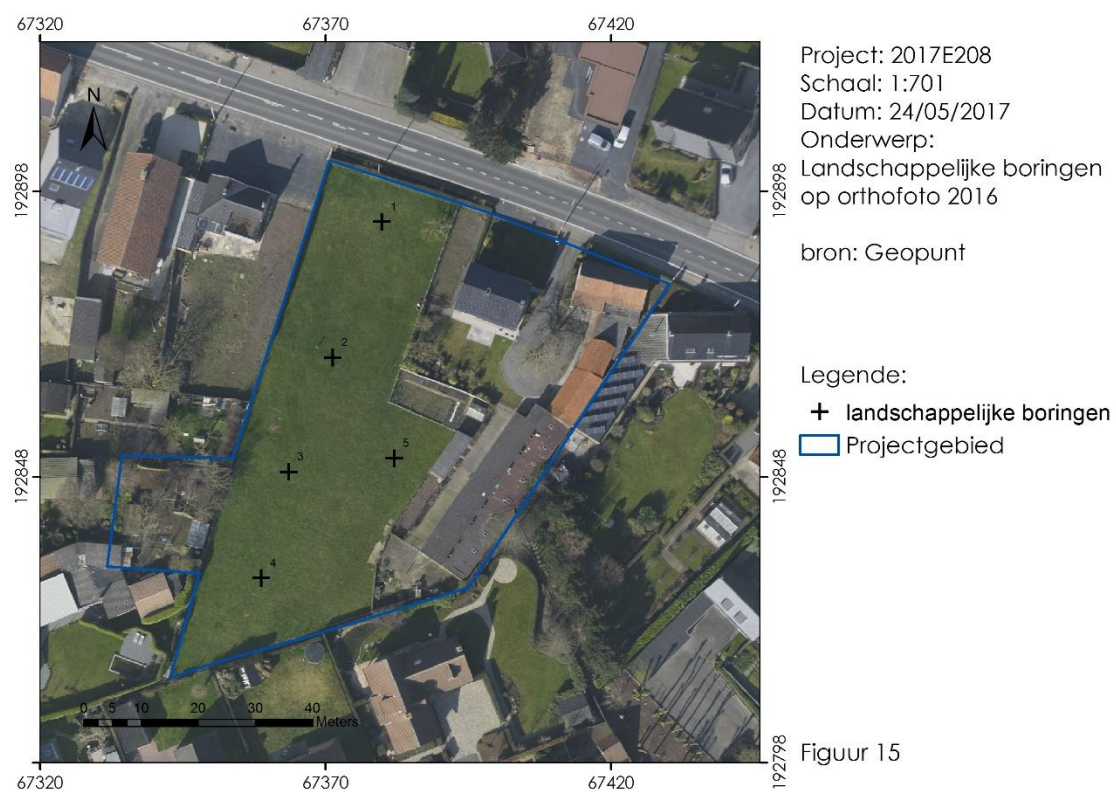
2.1.2.3 *Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek*

Het veldwerk werd uitgevoerd op 24/05/2017. Op basis van het bureauonderzoek werd geopteerd om de boringen te plaatsen op het perceel weiland, 595K, gezien hier geen bebouwing of verharding aanwezig is (fig. 14 en 15).

De boringen werden gezet tot op het niveau van de *in situ* natuurlijke bodem of tot een maximale diepte van 120 cm. Zo werd verzekerd dat alle relevante antropogene niveaus zouden worden herkend. In totaal werden vijf boringen uitgevoerd, B1 t.e.m. B5. Voor de boringen werd gebruik gemaakt van een Edelman-boor met een diameter van 7 cm. Het boorsediment werd stratigrafisch uitgespreid op een zwart plastic zeil en gefotografeerd en beschreven door een assistent- aardkundige. De boorbeschrijvingen worden digitaal aangeleverd conform de CGP in xml- formaat.

Figuur 14: Landschappelijke boringen geprojecteerd op kadaster

Figuur 15: : Landschappelijke boringen geprojecteerd op kadaster

2.2 Assessment

2.2.1 Aardkundige opbouw van het projectgebied

2.2.1.1 Profielen met B- horizont en Tertiair aan de basis

In deze groep zitten boringen B1 en B2 (Fig. 16 & 17). Deze boringen zijn gelegen in de noordelijke helft van het projectgebied. De profielen bestaan bij deze boringen aan het oppervlak uit een ploeglaag (H1: Ap) gevolg door een B-horizont (H2: B-horizont) boven de in situ moederbodem (H3: C-horizont). Bij B1 werd tevens een overgangshorizont waargenomen (de BC- horizont). De dikte van de ploeglaag varieert tussen 39 en 56 cm. De C- horizont wordt gekenmerkt door een Tertiaire grijze klei met een matige hoeveelheid oxidatievlekken. De top van de C- horizont bevindt zich bij B1 op 81 cm t.o.v. het maaiveld en bij B2 op 90 cm. De overgang naar de C- horizont toe verloopt gradueel.

Figuur 16: Profiel B1

Figuur 17: Profiel B2

2.2.1.2 Profielen zonder Bt- horizont

Tot deze categorie behoort enkel B3. Deze wordt gekenmerkt door een volledige sequentie die bestaat uit matig fijn zand, waarbij een relatief dikke ploeglaag (46 cm) rust op de C- horizont. Zowel de B- horizont als de kleilaag is dus afwezig bij B3. Het profiel kan eenvoudig worden beschreven als AC.

Figuur: 18: Profiel B3

2.2.1.3 Profielen met antropogene horizonten

Tot deze groep behoren twee boringen B4 en B5 die zich enerzijds in het zuiden en anderzijds het oosten van het onderzoeksgebied bevinden (Fig. 17 & 18). De profielsequentie is gelijkaardig bij deze twee boringen met dit verschil dat er bij B5 aan de basis klei werd waargenomen (C2) onder het zandig moedermateriaal (C1). Tussen de ploeglaag en het moedermateriaal bevinden zich bij beide boringen twee grijs tot zwarte horizonten die licht humeus zijn. Deze dienen vermoedelijk als antropogeen geïnterpreteerd te worden, maar gezien de afwezigheid van archeologische indicatoren kunnen hier geen concrete uitspraken worden gemaakt over de aard, datering of bewaringstoestand. De *in situ* moederbodem bevindt zich op een diepte van 90 cm t.o.v. het maaiveld bij B4 en 104 cm.

Figuur 19: Profiel B4

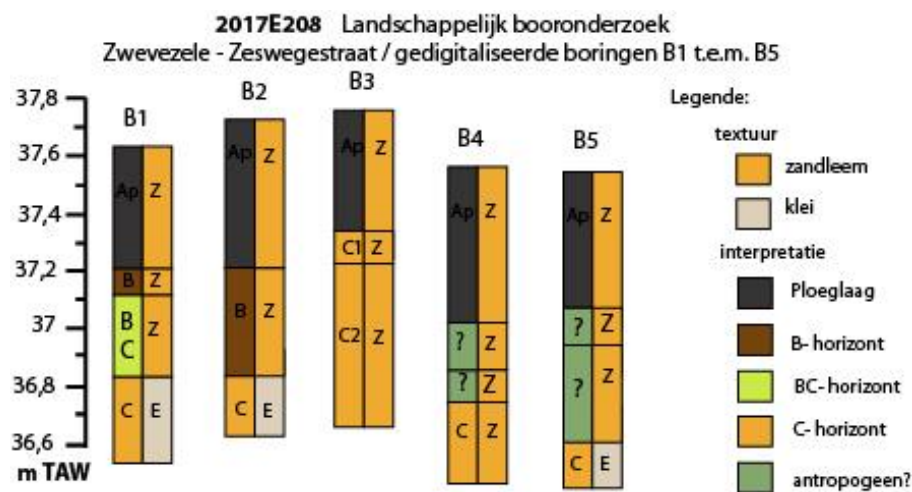

Figuur 20: profiel B5

2.2.1.4 Datering en interpretatie

De resultaten uit het landschappelijk bodemonderzoek laten toe een tweedeling te maken. Enerzijds de boringen met antropogene horizonten in het zuiden en oosten van het onderzoeksterrein (B4 & B5) en anderzijds de bodems met de natuurlijke sequentie centraal en in het noorden van het projectgebied (B1, B2 en B3, fig. 20). Deze laatstgenoemden bezitten een differentiële graad van bewaring, waarbij enkel B1 en B2 een B- horizont bezitten. De afwezigheid van de B-horizont kan worden verklaard door de relatief dikke ploeglaag in het gehele projectgebied met een dikte die varieert tussen 39 en 56 cm t.o.v. het maaiveld.

Het Tertiair substraat bevindt zich ondiep in de ondergrond en werd waargenomen bij B1, B2 en B4. Deze boringen situeren zich in het noorden en het oosten van het onderzoeksterrein.

Figuur 20: Schematische weergave B1 t.e.m. B5

2.2.2 Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek werden twee categorieën van bodemprofielen geobserveerd en beschreven (zie de paragrafen hierboven). Het betreft enerzijds boringen met een natuurlijke sequentie en differentiële graad van bewaring van de B- horizont. Anderzijds betreft het boringen waarbij enkele antropogene horizonten werden waargenomen die voorsnog niet nader kunnen gedetermineerd, afgebakend of gedateerd worden. Mogelijk werden archeologische sporen aangeboord.

Met betrekking tot steentijdvindplaatsen geldt er een lage verwachting gezien de B- horizont slechts bij twee boringen ten dele is bewaard in het noorden van het onderzoeksgebied.

Met betrekking tot sporevindplaatsen gaande van het neolithicum tot heden is er wel degelijk potentieel aanwezig aangezien de natuurlijke bodem is bewaard en er enkele antropogene indicaties zijn aangetroffen. Verwacht kan worden dat archeologische sporen of structuren, indien aanwezig, zich manifesteren op het raakvlak tussen de B- en C- horizont.

3. Synthese

De initiatiefnemer plant de inrichting van een verkaveling met dertien kavels op een op heden deels bebouwd perceel. Het perceel situeert zich aan de zuidzijde van de Zeswegestraat, of N370-gewestweg, in Zwevezele [Wingene, West-Vlaanderen]. De oppervlakte van de percelen met bodemingreep overschrijden de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet [concreet: opp. > ca. 4533,6 m²]. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan verwacht worden dat vindplaatsen aanwezig kunnen zijn gaande van de steentijd tot heden. De landschappelijke positie, op een droge heuvelflank in de nabijheid van een beekvallei, is gunstig voor het treffen van sporen en/of steentijdvindplaatsen. Echter, het oosten van het onderzoeksgebied heeft geen archeologisch potentieel meer door de aanwezigheid van de huidige bebouwing.

Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek werden twee categorieën van bodemprofielen geobserveerd en beschreven (zie de paragrafen hierboven). Het betreft enerzijds boringen met een natuurlijke sequentie en differentiële graad van bewaring van de B- horizont. Anderzijds betreft het boringen waarbij enkele antropogene horizonten werden waargenomen die vooralsnog niet nader kunnen gedetermineerd of gedateerd worden. Mogelijk werden archeologische sporen aangeboord.

Op basis van deze data verworven in het verslag van resultaten, wordt in het Programma van maatregelen vrijgave voor verder archeologisch vooronderzoek geargumenteerd.

Bibliografie

Literatuur:

Bourgeois, J., Meganck, M., Semey, J., 1998. *Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, II*, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent, 77-78.

Bourgeois J., 2004. Inventarisatie van het archeologisch erfgoed van de gemeente Zedelgem op basis van luchtfotografisch onderzoek.

Sergant J., 2011. *Opgraving te Hertsberge – Papenvijvers 3*, in het kader van het FWO-project "Studie van de impact van het Neolithicum in de Vlaamse Zandstreek" (2008-2011) (Promotor: Prof. Dr. PH. Crombé), UGent.

Tack G., Van Den Brempt P., Hermy M., 1993. *Bossen van Vlaanderen. Een historische ecologie*, Davidsfonds, Leuven.

Van de Vijver M., Dalle S., Sergant J., De Mulder G., Langohr R., Van Meirvenne M., Ameloot N., Simpson D., Saey T., Bourgeois J., Crombé P., 2009. *Evaluatie en waardering van de archeologische sites Rooiveld-Papenvijvers Oostkamp (West-Vlaanderen)*. Juli-November 2008.

Verhulst A., 1995. *Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen*, Brussel, 191.

Collecties:

-

Kaartmateriaal:

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris (1771-1778) kaartblad 8.

Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854).

Digitale bronnen:

www.geopunt.be

www.cai.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

Bijlage

Figurenlijst:

Figuur 1: Situering t.o.v. Vlaanderen

Figuur 2: Uitsnede topografische kaart

Figuur 3: Orthografische weergave projectgebied

Figuur 4: Uitsnede kadasterkaart

Figuur 5: Schematisch overzicht geplande bodemingreep

Figuur 6: Uitsnede bodemtextuurkaart

Figuur 7: Uitsnede bodemdrainagekaart

Figuur 8: Digitaal Terrein Model – o.b.v. DHM Vlaanderen II

Figuur 9: Digitaal Terrein Model – o.b.v. DHM Vlaanderen II

Figuur 10: Projectie gekende CAI-locaties

Figuur 11: Synthesekaart CAI-locaties en werkzone op DHM en bodemkaart

Figuur 12: Uitsnede historische kaart Ferraris

Figuur 13: Uitsnede historische kaart Vandermaelen

